

Dr hab. Dorota Karkowska, prof. UJ

Collegium Medicum

Uniwersytet Jagielloński

Recenzja rozprawy doktorskiej

Lek. dent. Magdaleny Tuczyńskiej nt:

„Dostępność do świadczeń zdrowotnych w trakcie pandemii COVID-19”

Promotor: prof. dr hab. n.o.zdr. Ewa Baum

Promotor pomocniczy: dr n. med. Maja Matthews - Kozanecka

1. Podstawa opracowania recenzji

Recenzja sporządzona została na podstawie pisma Kanclerza Kolegium Nauk Medycznych Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu Pana Prof. dr hab. Marka Ruchaly, na mocy którego powierzono mi obowiązki recenzenta rozprawy doktorskiej Pani lek. dent. Magdaleny Tuczyńskiej.

Dysertacja została poddana recenzji z punktu widzenia trzech elementów: wyboru określonego problemu badawczego, zawartości merytorycznej oraz strony formalnej rozprawy.

2. Ocena określonego problemu badawczego

Wraz z wprowadzeniem w dniu 14 marca 2020 r. na terenie całej Polski stanu zagrożenia epidemiologicznego¹, zaczęły obowiązywać pierwsze ograniczenia wolności i praw człowieka wprowadzone w związku z epidemią wirusa SARS-CoV-2, w tym ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnego prawa obywateli do równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej bez względu na sytuację majątkową.

Okres pandemii COVID-19 bardzo uwidocznili nierozwiązane wcześniej i nawarstwiający się problemy dostępności do systemu opieki zdrowotnej zarówno w Polsce, jak i w innych krajach.

Dlatego temat pracy doktorskiej lek. dent. Magdaleny Tuczyńskiej oceniam jako bardzo aktualny, istotny poznawczo.

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska jest oparta na cyklu 5 prac oryginalnych, opublikowanych w języku angielskim w międzynarodowych czasopiśmie recenzowanych. Zwraca uwagę wysoki łączny Impact Factor tych prac – 17,961; oraz bardzo wysoka punktacja Ministerstwa Edukacji i Nauki: 585. Doktorantka jest pierwszą autorką wszystkich tych artykułów. Rozprawa została opatrzona spisem treści, wprowadzeniem, wykazem stosowanych skrótów, opisem celów projektu badawczego, metodyki, wyników i wniosków oraz przedrukiem publikacji stanowiących rozprawę doktorską, streszczeniem pracy w języku angielskim i wykazem piśmiennictwa. Rozprawa obejmuje 86 stron. Całość została zredagowana zwięźle, przejrzysto i bardzo starannie.

3. Ocena zawartości merytorycznej rozprawy doktorskiej

Tytuł pracy właściwie odzwierciedla treść rozprawy. We wprowadzeniu Doktorantka w zwięzły sposób przedstawia aktualny stan wiedzy na temat problemów związanych z funkcjonowaniem systemu opieki zdrowotnej na Świecie i w Polsce w okresie oficjalnego ogłoszenia przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) trwania pandemii COVID-19. Piśmiennictwo, w liczbie 53 pozycji, jest starannie dobrane i odnosi się bezpośrednio do adresowanej w rozprawie problematyki. Jego rozszerzeniem jest piśmiennictwo cytowane w poszczególnych publikacjach składających się na cykl prac. Cele projektu badawczego zostały sformułowane jednoznacznie. Metodyka i wyniki pracy zostały przedstawione przejrzysto i rzeczowo. Grupa badania obejmowała osoby powyżej osiemnastego roku życia, mieszkające w różnych regionach Polski. Odpowiedzi z kwestionariuszy ankiet zbierano w dniach od 8 lipca 2021 r. do 11 sierpnia 2021 roku, co odpowiadało okresowi

¹ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemiologicznego (Dz.U. poz. 433)

trzeciej fali pandemii w Polsce. Opis metod statystycznych został zawarty w poszczególnych pracach - metody te zostały dobrane prawidłowo.

Pierwsza praca wchodząca w skład cyklu prac niniejszej rozprawy doktorskiej dotyczyła *Accessibility to non-COVID health services in the world during the COVID-19 pandemic: review* (Tuczyńska M, Matthews-Kozanecka M, Baum E. *Front. Public Health.* 2021;9:760795), w której dokonano analizy dwudziestu sześciu artykułów odnoszących się do dostępności do świadczeń zdrowotnych na Świecie w trakcie pandemii COVID-19. Przegląd piśmiennictwa dotyczył różnorodnych usług zdrowotnych świadczonych osobom niezakażonym wirusem SARS-CoV2. Dokonana przez Doktorantkę analiza wybranych artykułów pozwoliła na wysunięcie wniosków, iż w wyniku pandemii COVID-19 ograniczony dostęp do świadczeń zdrowotnych dotyczył zarówno krajów rozwiniętych, jak i rozwijających się. Doktorantka wskazuje, iż problemem krajów rozwijających się stanowiło zmniejszenie dostępności do pierwszorazowych i specjalistycznych wizyt lekarskich oraz do leków i szczepionek. Natomiast w krajach rozwiniętych problemem stanowiło zmniejszenie liczby przyjęć do szpitali na oddziały ratunkowe, hospitalizacji planowych i nagłych operacji, a także ograniczony był dostęp do świadczeń z zakresu zdrowia psychicznego.

Przedmiotem drugiej pracy wchodzącej w skład rozprawy doktorskiej *Quality of the healthcare services during COVID-19 pandemic in selected European countries* (Tuczyńska M, Staszewski R, Matthews-Kozanecka M, Żok A, Baum E. *Front. Public Health.* 2022; 22:870314) jest analiza jakości świadczeń zdrowotnych w trakcie pandemii COVID-19 w wybranych krajach europejskich na podstawie piśmiennictwa oraz przedstawiono wstępne wyniki badania własnego dotyczące postrzegania jakości świadczeń zdrowotnych w Polsce. Łącznie Doktorantka wybrała dwanaście publikacji, które pochodziły z Wielkiej Brytanii, Belgii, Katalonii, Włoch, Szwecji, Polski, Holandii, Francji, Niemiec. Wyniki dotyczyły jakości usług zdrowotnych świadczonych zarówno poprzez bezpośredni kontakt pacjenta z lekarzem, jak i za pomocą telemedycyny.

Pytanie do Doktorantki:

Proszę określić zależność pomiędzy: prawem pacjenta do świadczeń opieki zdrowotnej a prawem pacjenta do świadczeń zdrowotnych.

Kolejne trzy opracowania wchodzące w skład rozprawy doktorskiej dotyczą dostępność i jakość świadczeń zdrowotnych w Polsce w trakcie pandemii COVID-19. Pierwsze (a trzecie w kolejności prezentowane w dysertacji) opracowanie *How the COVID-19 pandemic affected the accessibility and quality of health services in Poland* (Tuczyńska M, Matthews-Kozanecka M, Nowak A,

Baum E. Stud. Log. Gramm. Rhetor. 2021; 66(3):561–572) dotyczy analizy w zakresie korzystania ze świadczeń zdrowotnych w trakcie pandemii COVID-19 w Polsce oraz porównano subiektywną ocenę postrzegania dostępności do świadczeń zdrowotnych przed i w trakcie pandemii, biorąc pod uwagę różnice wynikające z płci. Doktorantka wskazała, iż cała badana grupa, obejmowała 265 respondentów, w tym 181 stanowiły kobiety, 82 mężczyźni, a 2 osoby nie określiły płci. W podsumowaniu badania Doktorantka wskazała, że kobiety częściej niż mężczyźni korzystały ze świadczeń zdrowotnych w trakcie pandemii COVID-19 w Polsce. Płeć była czynnikiem różnicującym w przypadku korzystania z ogólnych, specjalistycznych i prywatnych świadczeń zdrowotnych.

Pytanie do Doktorantki:

Czy procentowo znacznie niższy udział mężczyzn w grupie badawczej – uzasadnia tak jednoznaczny wniosek co do ograniczonego korzystania ze świadczeń zdrowotnych przez mężczyzn w trakcie pandemii COVID-19 ? a jeżeli tak, to dlaczego?

Niezwykle interesujące jest opracowanie, w którym Doktorantka podejmuje problem odpowiedzi na pytanie: czy w wyniku pandemii COVID-19 doszło do pogłębienia nierówności ze względu na status socjoekonomiczny ? Temu zagadnieniu poświęcone jest opracowanie: *Impact of socioeconomic status on the perception of accessibility to and quality of healthcare services during the COVID-19 pandemic among Poles – pilot study* (Tuczyńska M, Staszewski R, Matthews-Kozanecka M, Baum E. Int. J. Environ. Res. Public Health. 2022; 19(9):5734). Doktorantka wskazała m.in. iż żadna ze zmiennych (tj. status socjoekonomiczny, średni miesięczny dochód, wykształcenie) nie miała wpływu na ocenę postrzegania dostępności do świadczeń zdrowotnych zarówno przed, jak i w trakcie pandemii. Ponadto wskazano, że osoby z wyższym wykształceniem częściej korzystały ze świadczeń zdrowotnych w trakcie pandemii COVID-19 w Polsce.

Pytanie do Doktorantki:

Czy na podstawie przeprowadzonych badań można wskazać przyczynę/y które wpłynęły na zachowania osób z niższym wykształceniem, iż w okresie pandemii COVID-19 ograniczyły korzystanie z opieki medycznej ?

Jak wskazała Doktorantka *Starając się wypełnić deficyt badań, dotyczący poziomu deklarowanej duchowości pacjentów i świadczeń zdrowotnych, w ostatniej publikacji z cyklu Correlation between religion, spirituality and perception of healthcare services utilisation in Poland during COVID-19 pandemic* (Tuczyńska M, Matthews-Kozanecka M, Baum E. PeerJ. 2022; 10:e14376) analizowano związek pomiędzy religią, duchowością a postrzeganiem świadczeń zdrowotnych w Polsce w okresie pandemii COVID-19. Na podstawie tego

opracowania Doktorantka, m.in. wskazała, że ocena postrzegania dostępności do świadczeń zdrowotnych i ich jakości była wyższa u osób, dla których religia ma duże znaczenie w życiu.

Pytanie do Doktorantki:

Czy ww. wniosek odnosi się do każdego rodzaju religii, czy jest różnica pomiędzy wyznawcami różnych religii? Jak wg. Doktorantki można uzasadnić wniosek zależności pomiędzy religią a wyższą oceną pacjentów w zakresie postrzegania dostępności do świadczeń zdrowotnych i ich jakości w okresie pandemii COVID-19 ?

4. Ocena formalna strony pracy doktorskiej

Przedłożona praca doktorska nie budzi zastrzeżeń pod względem formalnym. Napisana jest poprawnym językiem. Konstrukcja pracy jest czytelna. Prowadzony wywód jest jasny, klarowny co świadczy o dobrym przygotowaniu Autorki do prowadzenia badań naukowych.

Dobór źródeł powołanych w poszczególnych opracowaniach jest prawidłowy, a sposoby ich wykorzystania są staranne. Spełnione zostały także wymagania poszanowania praw autorskich.

Źródła zostały w pracy wykorzystane zgodnie z regułami przyjętymi dla pisania prac naukowych z zakresu nauk medycznych i nauk o zdrowiu. Uznanie budzi wykaz sporządzonego piśmiennictwa (szkoda, że brak numeracji). Nakład pracy związany z przebadaniem obszernego materiału naukowego zasługuje na uznanie.

Konkludując uważam, że Autorka opanowała w stopniu bardzo dobrym warsztat pracy naukowej.

5. Syntetyczna ocena rozprawy i konkluzja końcowa

Podsumowując, rozprawa doktorska Pani lek. dent. Magdaleny Tuczyńskiej stanowi oryginalne opracowanie naukowe i jest interesująca pod względem merytorycznym i metodologicznym. Należy dostrzec, docenić i pozytywnie ocenić pionierski charakter recenzowanej rozprawy. Dokonana przez Doktorantkę prezentacja ma walor praktyczny i może stanowić zbiór wskazówek dla podmiotów polityki zdrowotnej. Doktorantka wykazała się dojrzałością naukową oraz opanowaniem warsztatu pracy naukowej, wymagany od kandydatki na stopień doktora nauk medycznych i nauk o zdrowiu.

Zaprezentowane przez Doktorantkę wyniki badań poszerzają naszą wiedzę na temat funkcjonowania systemu opieki zdrowotnej w Polsce i na Świecie w okresie walki z pandemią

COVID-19 i powinny stanowić asumpt do przeprowadzenia ponad politycznymi podziałami debaty na temat gruntownej reformy systemu opieki zdrowotnej.

Biorąc pod uwagę główne zalety pracy należy wskazać na sformułowania naukowo ambitnego i w pełni aktualnego (ważnego teoretycznie i praktycznie) problemu badawczego.

Stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska to praca niewątpliwie naukowo udana, a jej Autorka wykazała się niewątpliwie zdolnością do prowadzenia pracy naukowej.

Zgodnie z art. 187 ust.1 i 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce Dz.U.2020.85 t.j.: 1. Rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną Kandydatki w dyscyplinie albo dyscyplinach oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej. 2. Przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne.

Rozprawa doktorska lek. dent. Magdaleny Tuczyńskiej nt: „*Dostępność do świadczeń zdrowotnych w trakcie pandemii COVID-19*” napisana pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. n.o.zdr. Ewa Baum oraz promotora pomocniczego: dr n. med. Maja Matthews - Kozanecka, odpowiada tym kryteriom, stąd wnioskuję o dopuszczenie Autorki do dalszego toku przewodu doktorskiego. **Jednocześnie, uwzględniając wysoką wartość merytoryczną rozprawy i wysoki Impact Factor publikacji włączonych do cyklu prac, wnoszę o jej wyróżnienie.**

